

πορούμε να τη χωρίσουμε σε πέντε περιόδους: **α)** από το 33 – 325 μ.Χ., δηλ. τή ρωμαϊκή εποχή.
β) από το 325 – 1346 μ. Χ. δηλ. τή βυζαντινή εποχή.
γ) από το 1346 – 1566 μ.Χ. δηλ. τήν εποχή τής Φραγκοκρατίας (Γενουατοκρατίας).
δ) από το 1566 – 1912 μ. Χ., δηλ. τήν εποχή τής Τουρκοκρατίας και
ε) από το 1912 μέχρι σήμερα.

Οι Άπαρχές (33 – 325 μ. Χ) - Έξάπλωση του Χριστιανισμού.

Η διάδοση και έξάπλωση του Χριστιανισμού στη Χίο καλύπτεται από ιστορικό σκότος μέχρι το 250 μ. Χ. πού έχουμε τα πρώτα ασφαλή στοιχεία με το *Μαρτύριον* του Αγίου Ισιδώρου και τής Αγίας Μυρόπης. Ο Άγιος Ισιδωρος από τήν Αλεξάνδρεια τής Αιγύπτου, φτάνοντας στη Χίο, προσπαθεῖ νά ἐπικοινωνήσῃ με τήν τοπική χριστιανική κοινότητα, τής οἰοίας προΐσταται ὁ Πρεσβύτερος ἢ Ἐπίσκοπος Φιλέρημος ἢ Φιλαρόνιος. Ἀπό τό Μαρτυρολόγιο τοῦτο συμπεραίνουμε πώς ἡ νέα πίστη διαδόθηκε στη Χίο πολύ νωρίς, χωρίς ὅμως νά έχουμε περισσότερες καί ἀσφαλέστερες πληροφορίες. Δύο ἀκόμη τεκμήρια κάπως μᾶς διαφωτίζουν. Τό ἓνα εἶναι τό *μαρτύριον* τῶν τριῶν Χίων Παρθενομαρτύρων, τής ἐποχῆς τῶν διωγμῶν, οἱ ὁποῖες τιμῶνται στίς 9 Ἰουνίου καί ἀναφέρονται στό Ἀγιολόγιο χωρίς ὀνόματα, χρονολογία καί Συναξάρι. Ἄν ὑποθέσουμε πώς τό μαρτύριό τους συνέβη πρό τοῦ Αγίου Ισιδώρου, τότε μπορούμε νά εἰκάσουμε ὅτι έχουμε, κατά τίς ἀρχές τούλάχιστον τοῦ τρίτου αἰῶνα, χριστιανική κοινότητα στη Χίο, κατά τό μᾶλλον ἢ ἥττον ἀθηρή. Τό ἕτερο εἶναι ἡ ὑπαρξη Ναοῦ καί Βαπτιστηρίου στόν Ἐμπορειό, τό ὁποῖο χρονολογεῖται ἀπό τήν πρωτοχριστιανική ἐποχή (6^{ος} αἰώνας περίπου) καί φανερώνει μέ βεβαιότητα τήν παρουσία τής ὀργανωμένης Χιακῆς Ἐκκλησίας.

Ὄργάνωση τής Ἐκκλησίας τής Χίου. (Περίοδος 325 – 1346 μ. Χ.)

Ως ἀφετηρία τῆς β' περιόδου τῆς Εκκλησίας τῆς Χίου θεωροῦμε τὸ ἔτος 325 μ. Χ. γιὰ δύο βασικούς λόγους: α) Ὁ Μ. Κωνσταντῖνος καθόρισε τίς περιοχές πού ἀποτελοῦσαν Ἐπισκοπές στήν Ελλάδα καί στά νησιά καί κατά πᾶσα πιθανότητα ὠρίσε καί τή Χίο ὡς Ἐπισκοπή μέ δικό της Ἐπίσκοπο καί β) κατά τὸ 325 μ. Χ. παρίσταται, κατά μία μαρτυρία, Ἐπίσκοπος Χίου, ὁ ὁποῖος φέρει τὸ ὄνομα Δωρόθεος, στήν Α' Οἰκουμενική Σύνοδο τῆς Νικαίας, γεγονός πού σημαίνει ὅτι ἡ Χιακή Εκκλησία εἶναι διοικητικά ὀργανωμένη, ἂν καί «*ὑπὸ τὸν Ρόδου*» Ἐπίσκοπο στή ἀρχή. Ἐκτοτε, συναντοῦμε Ἐπισκόπους Χίου νά συμμετάσχουν καί σέ ἄλλες Οἰκουμενικές Συνόδους, ὅπως:

Στήν Γ' Οἰκουμενική Σύνοδο (431 μ. Χ.) ὁ Χίου Ἐντρέχιος ἢ Εὐτρόχιος καί ἄργότερα ὁ Χίου Παράλιος.

Στήν Δ' Οἰκουμενική Σύνοδο (451 μ. Χ.) ὁ Χίου Τρύφων, διαπρεπῆς ἱεράρχης.

Στήν ΣΤ' Οἰκουμενική Σύνοδο (680 μ. Χ.) ὁ Χίου Γεώργιος, καί

Στήν Ζ' Οἰκουμενική Σύνοδο (787 μ. Χ.) ὁ Χίου Θεόφιλος ἢ Θεοφύλακτος.

Περίοδος 1346 – 1566 μ.Χ. (Εποχή τῆς Φραγκοκρατίας).

Το 1261, μέ τή συνθήκη τοῦ Νυμφαίου, παραχωρήθηκε στούς Γενουάτες τὸ δικαίωμα ἱδρύσεως ἐμπορικοῦ σταθμοῦ. Στά 1346 ἔληξε οὐσιαστικά ἡ βυζαντινὴ περίοδος καί ἀρχισε ἡ Γενουατοκρατία ὑπὸ τοὺς ἀρχόντες Ἰουστινιάνι καί Μαόνα (Ἐμπορική Ἐταιρεία Γενουατῶν ἐυγενῶν, ἡ ὁποία ἐκμεταλλεῖτο τὸ νησί). Ἡ περίοδος αὐτὴ τῆς χιακῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας εἶναι ἡ χειρότερη. Ἀμέσως μετὰ τὴν κατάληψη τῆς Χίου καί τὸν θάνατο τοῦ ὑπάρχοντος Μητροπολίτου, ἡ Μαόνα, ὅπως προαναφέραμε, δέν δέχθηκε ἄλλον στή θέση του, παρά τὸ γεγονός ὅτι τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ἐξακολουθοῦσε νά χειροτονεῖ,

ἀνελλιπῶς, Μητροπολίτες Χίου καί νά διαμρτύρεται ἔντονότατα.

Τότε καθιερώθηκε ἀπό τοὺς Φράγκους ὁ θεσμός τοῦ «*Δικαίου*», δηλ. ἐνός Πρεσβυτέρου, διορισμένου ἀπό τὸ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως, ὁ ὁποῖος διοικοῦσε τὴν Εκκλησία τῆς Χίου. Ὅπου χρειαζόταν Ἐπίσκοπος ἐκεῖ «*ἐξυπηρετοῦσε*» τὴν ἀνάγκη ὁ Λατῖνος Ἐπίσκοπος τοῦ νησιοῦ.

Ἡ Χίος, πολιτικά καί θρησκευτικά, υπέφερε τὰ πάνδεινα ἀπὸ τοὺς Λατίνους. Ἐκλείσαν ὀρθοδόξους ναοὺς, ἄρπαξαν ἄλλους καί τοὺς μετέτρεψαν σέ Ρωμαιοκαθολικοὺς, ἀπαγόρευσαν ὀρισμένες ἐκκλησιαστικὲς τελετές, ἐπέβαλαν κατὰ καιροὺς ἀπολογισμό τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔργου τῶν Ὀρθοδόξων στὸ Ρωμαιοκαθολικὸ Ἐπίσκοπο, μετέτρεψαν Μοναστήρια σέ Ρωμαιοκαθολικά καί ἐπιδόθηκαν, γενικά, σέ ἓνα ἀνηλεῆ διωγμὸ τοῦ Ὀρθοδόξου Κλήρου καί προπαγάνδα στὸν Ὀρθόδοξο λαό.

Περίοδος 1566 – 1912 μ. Χ. (Εποχὴ τῆς Τουρκοκρατίας)

□□□□□□□□□□ Στις 17 Ἀπριλίου τοῦ 1566 ὁ τουρκικὸς στόλος ἤλθε στὴ Χίο καί τὴν κατέλαβε. Σύμφωνα μὲ τὸ μουσουλμανικὸ νόμο δόθηκαν ὀρισμένα προνόμια πού ἀφοροῦσαν τὴ θρησκευτικὴ ἐλευθερία τῶν κατοίκων. Σέ ἐλάχιστο χρόνο, τὸ 1567, ἐκδίδεται ὁ πρῶτος Ἀκτιναμές τοῦ Σουλτάνου Σελίμ του Β', ὁ ὁποῖος καταργεῖ τὴν προνομιακὴ κατάσταση τῆς Χίου. Ἀργότερα ἐπέτρεψαν τὴν ἐγκατάσταση τοῦ ὀρθοδόξου Μητροπολίτη Γαβριὴλ Καλλικατζαροῦ, ὁ ὁποῖος ἤλθε στὴ Χίο καί ἀνέλαβε τὰ ποιμαντικά του καθήκοντα. Τότε δημιουργήθηκε καί ἡ Ἐξαρχία Πυργίου καί Βολισσοῦ, ἀποσπασμένη ἀπὸ τὴ Μητρόπολη Χίου καί ὑπαγομένη ἀπ' ἐυθείας στὸν Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως, καθὼς καί τὰ Σταυροπηγιακὰ Μοναστήρια Νέα Μονή, Μονὴ Μουνδῶν κ.ά. Τὰ σπουδαιότερα προνομιακὰ σουλτανικά Φιρμάνια, πού ἐκδόθηκαν κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Τουρκοκρατίας, ἦσαν, κατὰ χρονικὴ σειρά, τοῦ Μουράτ τοῦ Γ', τοῦ Ἰμπραήμ, τοῦ Μαχμούτ τοῦ Α', τοῦ Ὄσμάν τοῦ Γ', τοῦ Μαχμούτ τοῦ Β' κ.ά. Βέβαια υπῆρχαν πολλές περιπτώσεις κατὰ τίς ὁποῖες οἱ Τούρκοι εὕρισκαν εὐκαιρία νά καταργοῦν τὰ προνόμια αὐτὰ καί νά ἐξαναγκάσουν πολλοὺς Χριστιανοὺς σέ ἐξισλαμισμό ἢ νά χορταίνουσαν τὴν ἀπληστία τους μὲ τὴν καταβολὴ πολλῶν λύτρων. Τὸ Πατριαρχεῖο προσπάθησε κατὰ καιροὺς νά υπερασπίσει τὰ συμφέροντα τῆς Χιακῆς Εκκλησίας. Μὲ πατριαρχικά Σιγίλλια κατοχύρωσε τὰ προνόμια τῶν Βυζαντινῶν Ἀυτοκρατόρων, ἔδωσε λύση σέ δύσκολα γιὰ τὴν Εκκλησία τῆς Χίου προβλήματα, στήριξε τὸ ὀρθόδοξο πλήρωμα ἀπὸ τίς ἑτερόδοξες προπαγάνδες καί βοήθησε τὴν παιδεία τῆς Χίου, ἰδιαίτερα ὅταν στὸ πηδάλιο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Ἐθρόνου βρισκόταν Χῖοι Πατριάρχες, ὅπως ὁ Ἰωακείμ Β' ὁ Κοκκώδης, ὁ Ἰωακείμ Δ' ὁ Κρουσουλούδης καί Κωνσταντῖνος Ε' ὁ Βαλλιιάδης.

Κατά την περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας οἱ ἑτερόδοξοι Χριστιανοί, Ρωμαιοκαθολικοὶ καὶ Προτεστάντες, ἐπιδόθηκαν σὲ ἔντονο προσηλυτισμὸ τῶν Ὀρθοδόξων. Ἐκμεταλλεόμενοι τὴν υποδούλωση τῶν Ἑλλήνων στὸν ἀλλόθρησκο Τοῦρκο κατακτητὴ προσπάθησαν νὰ παρασύρουν, ὁ καθένας γιὰ λογαριασμὸ του, τὴν ἐλληνικὴ Ὀρθοδοξία. Τὰ προσχῆματα - ἀληθοφανῆ καὶ παραπλανητικά - ἦσαν:

α) Τὸ ὁμόδοξον (ἡ χριστιανικὴ θρησκεία) ἔναντι τοῦ Ἰσλαμισμοῦ τῶν κατακτητῶν καὶ

β) Ἡ υπόσχεσις τυχόν πολιτικῆς βοήθειας ἀπὸ τοὺς λαοὺς τῆς Δύσεως γιὰ τὴν ἐθνικὴ ἀποκατάσταση.

Στὴ Χίο, κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ, **ἔχουμε τὴν παρουσία πολλῶν Νεομαρτύρων ἀλλὰ καὶ Ὀσίων, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν** – Χίων

καὶ μὴ – οἱ ὅποιοι μαρτύρησαν κάτω ἀπὸ δύσκολες συνθῆκες. Μερικοὶ, ἐπίσης, Χῖοι μαρτύρησαν σὲ ἄλλα μέρη καὶ ἄλλοι πάλι πέρασαν ἀπὸ τὸ νησί μας γιὰ νὰ ἐνισχυθοῦν στὸ μαρτύριο ἀπὸ τοὺς ἐδῶ σπουδαίους πνευματικούς,

τὸν

Ἅγιο Μακάριο τὸν Νοταῖ,

Ἄρχιεπίσκοπο Κορίνθου,

τὸν Ἅγιον Νικηφόρο

κ.ά. Ἐνδεικτικὰ καὶ μόνον ἀναφέρουμε τοὺς Χίους Νεομάρτυρες

Γεώργιο

(ἀπὸ τὸ Πιτυός),

Δημήτριο

(ἀπὸ τῆ Χίου) καὶ

Νικόλαο

(ἀπὸ τὴν Καρυές Χίου. Ἀπὸ τοὺς μὴ Χίους ἀναφέρουμε τοὺς Νεομάρτυρες

Θεόφιλο

τὸν Ζακύνθιο,

Νικήτα

ἀπὸ τῆ Νίσυρο,

Μανουὴλ

ἀπὸ τὰ Σφακιά,

Ὀνούφριο

τὸν Ὀσιομάρτυρα,

Σταμάτιο, Ἰωάννη καὶ Νικόλαο ἀ

πὸ τὴν Σπέτσες κ.ά.

Ίωακείμ

στή Μητρόπολη Χίου.

Οι τελευταίοι Μητροπολίτες Χίου μετά τον Ίωακείμ ήσαν ο Παντελεήμων (Φωστίνης), ο Παῦλος (Πολυμερόπουλος), ο Χρυσόστομος Γιαλούρης), ο Νικηφόρος (Τζιφόπουλος) και ο Διονύσιος (Μπαϊρακτάρης).

□□□□□□□□□□ Σήμερα η Ἱερά Μητρόπολις Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν ποιμαίνεται ἀπὸ τὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν , Υἱὸν καὶ Ἐξαρχὸν πάσης Ἰωνίας **Μάρκον (Βασιλάκη)**, ὁ ὁποῖος χειροτονήθηκε Μητροπολίτης Χίου τὴν 8^{ην} □ Οκτωβρίου 2011 καὶ ἐνθρονίστηκε τὴν 10^{ην} Νοεμβρίου 2011. □

*

ΕΠΙΣΚΟΠΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΧΙΟΥ

325.....Δωρόθεος

431.....Ευτρόχιος ἢ Εντρέχιος

431.....Παράλιος

434.....Θεοσέβιος

448 – 451.....Τρύφων

680.....Γεώργιος

783 – 787.....Θεόφιλος

Θ' ή Ι' αιών..... Κωνσταντίνος

Ι' ή ΙΑ' » ..... Νικόλαος

1256.....Μητροπολίτης Σμύρνης (προσάρτησις)

1315 – 1320.....Χηρεία

1326.....Ο Σμύρνης Ξενοφών (προεδρικῶς)

1346.....Κωνσταντίνος

1347.....Ο Φιλαδελφείας Μακάριος (προεδρικῶς)

1365.....Νεόφυτος

1365 – 1565.....Η Μητρόπολις διοικείται υπό «Δικαίων», ως ἄκολούθως:

1365.....Ἱερομόναχος Λάζαρος

1380 -1381.....Ίω. Δαλασσηγός

1387.....Ιερομόναχος Ιερεμίας

1394.....Θεόδωρος Κορέσης

1452 – 1453 .....Ο Μ. Χαρτοφύλαξ καί Πρωτοστάτης τῆς Χίου Νικόλαος

□

Ἀρχιεπίσκοποι ἢ Μητροπολίτες

1571.....Ο Ρόδου ὡς Ἐξάρχος

1571 – 1575.....Γαβριήλ Καλλικάτζαρος

1575 – 1578.....Ο Πατριάρχης Μητροφάνης

1578 – 1585.....Ἰππόλυτος ὁ Κρής

1585 – 1593.....Μητροφάνης ὁ Λύβιστος

1593 – 1600.....Συμεών ο΄ Χίος

1600 – 1612.....ΗΣαΐας

1612 – 1618.....Νεόφυτος

1618 – 1634.....΄Ιγνάτιος

1634 - .....Ματθαΐος

1634 (;).....Παΐσιος

1634 – 1639 .....Κύριλλος΄ Αμύγδαλος, Χίος

1639 – 1641.....Παρθένιος

1641 – 1655.....Ίερεμίας

1655 –1656.....Γαβριήλ

1656 – 1657.....Νεόφυτος, Χίος

1657 – 1658.....Γεράσιμος

1658 – 1659.....Κύριλλος

1659 – 1662.....Θεοφάνης

1662 – 1672.....Ίγνάτιος Νεοχώρης, Χίος

1672 – 1674.....Νεόφυτος

1674 – 1676.....πρ. Πατριάρχης Γεράσιμος

1676 – 1683.....Γρηγόριος Βεστάρχης, Χίος

1683 – 1700.....πρ. Πατριάρχης Ιάκωβος, Χίος

1700 – 1714.....Γεννάδιος ο' Λέριος

1714 – 1717.....Γεράσιμος ο' Λέριος

1717 – 1741.....Δανιήλ ο' Κρής

1741 – 1762.....Διονύσιος ο' Σαρμουρκάσης

1762 – 1763.....'Αγάπιος

1763.....Διονύσιος (β' (;)ποιμαντορία)

1763 – 1765 .....Νικηφόρος Μάνος

1765 – 1767.....'Ανατόλιος

1767 – 1775.....Βενέδικτος

1775 – 1787 .....Σεραφείν Ροΐδης, Χίος

1787 – 1788.....'Ανθιμος

1788 – (;).....Γαβριήλ Κατζώνης ή Κοτσόνης

(;)- 1798.....Μητροφάνης

1798 – 1816.....Διονύσιος

1816 – 1817.....Παρθένιος

1817 – 1822.....Πλάτων Φραγκιάδης (Εθνομάρτυς), Χίος

1822 – 1825.....Χηρεία

1825 – 1828.....Δανιήλ Κοντούδης, Χίος

1828 – 1829.....Χηρεία

1829 – 1837.....Γρηγόριος Κωνσταντινίδης, Χίος

1837 – 1839.....Κοσμᾶς

1839 – 1855.....Σωφρόνιος

1855 – 1856.....Γρηγόριος Κωνσταντινίδης(β' ποιμαντορία 19 ημερών)

1856 – 1860.....Νεόφυτος Δρυμάδης

1860 – 1877.....Γρηγόριος Βυζάντιος

1877 – 1881.....'Αμβρόσιος Κωνσταντινίδης

1881 – 1887.....'Αμβρόσιος Χρηστίδης

1887 – 1909.....Κωνσταντίνος Δεληγιάννης, Χίος

1909 – 1931.....Ιερόνυμος Γοργίας, Χίος

1931 – 1933.....Πολύκαρπος Βαρβάκης

1933 – 1946.....Ιωακείμ Στρομπής, Χίος

1946 – 1962.....Παντελεήμων Φωστίνης

1962 – 1965.....Χηρεία. Τοποτηρητής ο Μυτιλήνης Ιάκωβος Β΄

1965 – 1966.....Παῦλος Πολυμερόπουλος

1966 – 1967..... Χηρεία. Τοποτηρητής ο Μυτιλήνης Ιάκωβος Β΄

1967 – 1978.....Χρυσόστομος Γιαλούρης

1978 – 1979..... Χηρεία. Τοποτηρητής ο Μυτιλήνης Ιάκωβος Β΄

1979.....Νικηφόρος Τζιφόπουλος

1979..... Χηρεία. Τοποτηρητής ο Μυτιλήνης Ιάκωβος Β΄

1979 - 2011.....Διονύσιος Μπαϊρακτάρης

2011..... Χηρεία. Τοποτηρητής ο Μηθύμνης Χρυσόστομος

2011 - σήμερα Μάρκος Βασιλάκης, Χίος